

"PİYASA EKONOMİSİ" TOTEMİNİN YIKILIŞI

Aydın Çelebi
JMO Yönetim Kurulu Başkanı

Yaşanılan krizin liderlerin görüşmesindeki "tatsız" olaylara ya da para politikalarıyla ilgili "yanlış" operasyonlara bağlanması, I. Paylaşım Savaşının Avusturya veliahtı Arşidük Ferdinand'ın öldürülmesi nedeniyle çıktığını söyleyen metafizik-idealist tezin savunulması anlamına geliyor. Savaş nasıl emperyalistlerin dünya pazarını paylaşma düşüncesinden hareketle çıktıysa, kriz de kökleri derîndi olan bir sınıfsal paylaşım mücadelesinin dışavurumunu ifade ediyor, İu anlamda kriz bir ekonomik-teknik sorun değil, siyasal bir sorundur. Salt ülkemizle sınırlı bir olgu da değildir. Kapitalizmin "yapısal krizi"nin beklendiği gibi öncelikle az-gelişmiş ülkelerde, bu kez de bizim coğrafyamızdaki tahribatıdır yaşananlar.

İL Paylaşım Savaşı'nı İzleyen yıllarda emperyaüst-kapitalist sistem metropol ülkelerde "Welfare State (Refah Devleti)", az-gelişmiş ülkelerde "korumacı devlet" ya da "ithal İkameci" birikim stratejisi ile, yirmi yıllık bir "görelî istikrar" dönemi yaşadı. Bunda kuşkusuz faşizmin yenilmesi ve Sosyalizmin yükselmesinin de etkisi vardı. Öte yandan, az-gelişmiş ülke ekonomilerinin uluslararası tekellerin gereksinimleri doğrultusunda şekillendirilmiş olması, Soğuk Savaş'ın teşvik ettiği silahlanma ve yerel ve iç savaşlar da sistemi beslemişti. Ancak daha da önemlisi, yaşanan bir önceki krizde, 1929 krizinde devlet müdahalesi olmadan kapitalizme özgü arz-talep dengelerinin aşılamayacağı görüşünün yaygınlık kazanmasıydı Böylece Keynes'ci talep yöntemi,

tam istihdam, sosyal amaçlı harcamaların yaygınlaşması sendikaların yükselmesini ve reel ücretlerin artmasını sağlamıştı.

Ancak 1970'li yılların ortalarında yaşanan resesyon, kapitalizmin devrevî krizini yeniden hortlattı. Kapitalizmin yapısal krizi gerileyen verimlilik ve azalan kar oranları anlamına geliyordu. Suçlu da bulunmuştu; devletin ekonomiye müdahalesi. Çokuluslu tekeller bağlı medya tekelleriyle birlikte yeni bir ideolojik söylem geliştirdi. Devlet ekonomiden elini çekip "asıl işlevine dönmeliydi. Krizi aşmanın yolu, yeni yatırımlardan çok varolanın karlılık oranlarını artırmaktı. Bu amaçla ücretleri düşürmek, kamu harcamalarını kısıtlamak, sosyal devlet anlayışından vazgeçmek en pratik yöntemdi. Mevcudu kullanarak kar oranlarını yükseltmenin önemli bir aracı da KİTlerin özelleştirilmesiydi. Sermayenin değerlendirilmesinin bir başka yolu da az-gelişmiş ülkelerin borçlandırılmasıydı. Böylece bu ülkelere yönelik mal ihracı sürdürdüğü gibi, bunların metropol ülkelere biat eden kompradorlarca yönetimi de sağlanmış olacaktı. İşte, 80'li yılların başından buyana neoliberalizm ve küreselleşme söylemleriyle uygulanan ekonomi-politikalarının özü buydu. Kapitalizm ve emperyalizm kavramları eskimişti; yerine yenileri bulundu.

Peki, 70'lerin ortalarından buyana nice askeri darbeler, faşist diktatörlükler ve kanlı müdahaleler pahasına uygulanan bu ekonomik politikalar 25 yıllık bir deneyden sonra ne sonuç

verdi? Herşeyden önce dünya ölçeğinde sermaye birikimli ve üretim geriledi. 1965-73 aralığında 2.8 olan GSH, 1990-95 aralığında % 0.5'e düştü., İstihdamdaki .gerileme üretimdeki düşüş oranından çok daha büyük oldu. Oysa dünyanın en zengin 227 kişinin servetinin değeri 1 000 milyar dolar aştı. Bunun, dünya nüfusunun % 45'ini oluşturan 2.5 milyar insanın

Bütün bu iç karartıcı rakamlar ve oranlar dünya nüfusunun en zengin % 20sinin dünya gelirinin % 85'ine el koymasının, dolayısı ile de kapitalist egemenliğin sonuçları.

yıllık gelirine eşit olduğu biliniyor. Yine dünyanın en zengini üç kişinin servetinin değerinin de 48 ülkenin GSYİH'sı toplamına eşit olduğu belirtiyor. Değerli hocamız Doç Dr Fikret Başkaya'nın sözleriyle ifade edersek,, "AB ülkelerinde parfüm içim yılda harcanan 13 milyar USD. Dünyadaki açlığı ve temel sağlık sorunlarını asgari düzeyde çözmek için de 13 milyar dolara ihtiyaç var. Eğer en zengin 227 dolar milyarderinden % 4 vergi alınabilse o da 13 milyar dolar ediyor. Her yıl açlıktan 30 milyon insan ölüyor; 800 milyon kadarı da kronik yetersiz-kötü beslenmeden muzdarip... Bütün bu iç karartıcı rakamlar ve oranlar dünya nüfusunun en zengin % 20'sinin dünya gelirinin % 85'ine el koymasınm, dolayısı ile de kapitalist egemenliğin sonuçları."¹¹

Bugün ülkemizde yaşanan ve halk için yoksulluk, eğitimsizlik, sağlıksızlık ve ölüm

anlamına gelen 'kriz'in dinamikleri de bu,, dünya ölçeğindeki ekonomi-politikalardan kaynaklanıyor. Neoliberal ekonomi politikalarının Türkiye reçetesi olarak sunulan 24 Ocak 1980 kararları toplu olarak 12 Eylül 1980 darbesiyle, silah zoruyla dayatılmıştır. Yüzlerce insanın idam edildiği, "operasyonlara kurban gittiği, 600 bin insanın işkence tezgahlarından geçirildiği, 1.5 milyon insanın "fişlendiği" bir kanlı süreçte ödemeler dengesinin kurulacağı, dış borçların sorun olmaktan çıkacağı, ekonominin istikrarlı bir büyüme sürecine gireceği, dışa açılıp rekabetçi duruma geleceği, enflasyonun düşüleceği, gelir dağılımının düzeltilmesi, yatırımların ve dolayısıyla istihdamın artacağı vaatleriyle 21 yılı arkada bıraktık. Sürecin her aşamasında neyin nasıl yapılacağına IMF ve Dünya Bankası karar verecekti. Milli iradesiz bir hale gelmiştik. Niyetimizin ne olacağına onlar karar veriyordu. Niyet mektubunu bize dikte ettiriyorlardı. Halkın onlarca yıllık birikimiyle oluşan ulusal servetlerimizi. Kırklarımızı, yeraltı ve yerüstü kaynaklarımızı n asıl peşkeş çekmemiz gerektiğini, "ulusal irademizi/e yazdırıyorlardı. Aslında istedikleri "niyet mektubu" değildi; niyet mektubu'ydu, teslimiyet mektubuydu. Gelinek noktada, sadece dış borçlarımıza bakarak bu ekonomi-politikalannın iflası açıkça görülebilir: 24 Ocak kararlarının alındığı tarihte Türkiye'nin toplam dış borcu 13 milyar dolardı, Bugün, "kriz" öncesi 107 milyar dolar olan bu rakamın 120 milyar dolara, bir başka deyişle 10. katına vardığı biliniyor: **BUL**, en yoksul kesim ile en zengin kesim arasındaki uçurumun 234 kata çıktığı ülkemizde neoliberal paradigmanın, "yeni sağ düşünce'nin iflası anlamına geliyor.

Özet olarak, kapitalizm'yapısal krizin yükünü az-gelişmişlere aktarıyor. Üstelik fatura her

defasında daha da büyüyor: By süreçte ulusal ekonomiler, ulusal kaynaklar tahrip ediliyor. Yoksullardan zenginlere, az-gelişmiş ülkelerden metropol ülkelere sürekli kaynak aktarıyor. Az-gelişmiş ülkeler borçlandırılarak kompradorlaştırılıyor. Artık ulusal sanayi ni anlamı kalmamıştır; ulusal politikalar değer yitirmiştir., Üstelik ülkemizde by komprador ilişkiler en. ulusalcı, milliyetçi, olduğu söylenen siyasal iktidarlar tarafından yürütülmektedir.

Sorun teknik politikalarla çözülebilecek, ekonomik alanla sınırlı bir olgu değildir. Siyaset, en geniş anlamı ile "nasıl üretileceği ve üretilenlerin nasıl paylaşılacağı" sorusu çevresindeki mücadele ise,, bütünüyle siyasi bir sorunla karşı karşıyayız. Herşeyden önce, dünya kapitalist sisteminin boyunduruğuna girmiş komprador egemen ve yöneticilerin sorunun çözümünde yerinin olmayacağı açıktır. Bilinir ki, "derdi veren derman olamaz."¹¹

Üretim araçlarının özel mülkiyetine, kar ve sömürüye dayalı •verili üretim ilişkileri içerisinde sorunun nihai olarak aşılması olanaksızdır, Ancak sınırlı and iril! ması, toplumda yarattığı tahribatın görece azaltılması söz konusu olabilir. Bu da bu sömürü sisteminden en çok etkilenen, mağdur olan emekçilerin, dargeürlilerin, işsizleri n, ve l hası l "dünyanın İttitilei'nin mücadelesi ile olanaklıdır., Bu mücadele aynı zamanda "yeryüzü tanrıların egemenliğine nihai olarak son verime potansiyelini harekete geçirmesi anlamında da önemli ve kaçınılmazdır.,

Bu çerçevede;

-Ulusal sanayinin temeli olan KİT'lerin, yeraltı ve yerüstü kaynaklarımızın özelleştirme adı

altında yerli i/yabancı egemenlere peşkeş çekilmesinden acilen vazgeçilmelidir.

-Ulusal sanayi demokratik ve katılımcı planlama anlayışı ile ve yeni yatırımlarla geliştirilmeli ve korunmalıdır.

-Dış borç ödemeleri durdurulmalıdır.

-Ülke kaynaklarını yıllardır emperyalist tekeller ile birlikte yağmalayanların, hortumlayanlarırt malları kamulaştırılmalıdır.

-Sosyal adaletsizlik ve gelir eşitsizliğini derinleştiren mevcut vergi ve ücret politikalarından derhal vazgeçilmelidir.

-MAI, MIGA, Tahkim vb gibi ülkemizi müstemleke statüsüne indirgeyen hukuksal düzenlemeler yürürlükten kaldırılmalıdır.

-Toplu msa l b i r i k i m l e r i n ü r e t k e n a l a n l a r d a n ü r e t k e n o i m y a n a n l a r a k a y m a s ı n a , r a n t e k o n o m i s i n e n e d e n o l a n p a r a p o l i t i k a l a r ı t a r k e d i l m e l i d i r .

-Sürekli iç ve dış düşmanlar paranoyası yaratılarak, keskin bir şövenist söylemle beslenen ve diğer tüm yatırımları gölgede bırakan silahlanma yarışından vazgeçilmelidir.

-Devletin demokratikleşmesi için toplumun tüm kesimlerinin özgürce örgütlenebilmesinin önündeki tüm engeller ortadan kaldırılmalıdır.

-IMF reçetelerine biat. ederek ülkeyi ve toplumu yoksullaştıranlar ülkeye ve insana ihanetten yargılanmalıdır.

Turn bu önermelerin gerçekleşebilmesi, çocuklarının geleceğine sahip çıkması gereken emekçilerin, ezilenlerin, birleşerek siyasal, bir iradeyi ortaya koymalarına bağlıdır: Sorunun emperyalizm boyutu, tüm az-gelişmiş ülkeler emekçileri için enternasyonalist bir dayanışmayı, küresel saldırıya karşı küresel bir karşı duruşu zorunlu kılıyor. Kurtuluş, dünya nimetlerinin eşit olarak paylaşıldığı,, sınıfsız ve sömürsüz, özgür bir dünyadadır.